

Anı/Edebiyat/Görüş Yazıları**Zaman****Çağrı Zeybek Ünsal¹**

Bilinen bir beklenti var. Bir akademisyen olarak iş yaşamında var olabilmek, üretmek, üretken olmak. Akademisyen olarak yeni çalışmalar ortaya koymaya, bilimsel yayın üretmeye, ders vermeye yönelik beklentiler... Bu beklentilere yanıt verebilmek için ise günleri verimli saatlere bölmek gerekliliği doğuyor.

İnsan nasıl yaşmalıdır sorusunu soran etik alanında 2013 yılından bu yana çalışan bir araştırma görevlisi ve 2021 Haziran ayından bu yana bir anne olarak yazıyorum bu yazıyı... Bu yazıyı yazmaktaki amacım etik alanının sorguladığı “İnsan nasıl yaşmalıdır?” sorusunu bir anne olarak düşünmek, annelik ve kariyer arasındaki ilişkinin irdelendiği çalışmaların az olması nedeniyle (1) bir anne olarak akademide var olabilmek üzerine düşüncelerimi paylaşmak!

Kadın olmak ve anne olmak, akademide farklı anlamlara bürünüyor. Yapılan çalışmalar hem anne hem de kadın bir akademisyen olarak var olmanın zorluğu üzerine... Bir kadın ve artık bir anne olarak düşündüm bu defa. Beklentileri düşündüm. İyi bir anne olmam için benden beklenen ne? Bunun ötesinde hem iyi bir akademisyen hem de iyi bir anne olmam için beklenen ne olabilir? Ev içi işlerin iyi organize edilip, çocuğum ve eşime ayırdığım zaman ile mi ölçülüyor iyi? Kendime zaman ayırmam bekleniyor mu bu yaşam düzeni içinde? Zamanı iyi kullanmayı düşündüğümde buradaki iyi kavramı etik açıdan neyi niteliyor? Verimli olduğumda mı iyi kullanmış oluyorum zamanı? Çok ürettiğimde mi verimli oluyorum yoksa kızımın kaliteli vakit geçirdiğimde mi? Neye ne kadar zaman ayırabildiğimi belirleyebildiğimde mi? Yaşamda mutlu olduğum anları arttırdığımda mı zamanı iyi kullanmış olurum? Yoksa sevdiğime daha çok zaman ayırabildiğim zamanları yaratabildiğimde mi? Bana gereken bu zamanları nasıl yaratacağım süregiden bu düzen içinde? Yaşamın olağan akışı içinde annelik ve akademisyenliği birlikte uyum içinde yürütebilecek miyim? Bu sorular canlandı zihnimde annelikle birlikte.

¹ Araş. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik A.D., Ankara/Türkiye.
cagri.zunsal@hacettepe.edu.tr

Araştırmalara bakınca gördüm ki, annelik, 1950'lerden bu yana kadınların kariyer hayatı içinde var oluşunun artması ile birlikte bir problem haline gelmiş (1). Bu durum benim için de bir kaygı sebebiydi. Doktora yaparken çocuk sahibi olma fikri, kariyerimi başarıyla devam ettirememeye kaygısının getirdiği çocuk sahibi olmayı erteleme düşüncesi. Şartlarımın nasıl olacağı beni kaygılandırmıştı. Kaygılarım yerindeydi çünkü çevremde anne ve akademisyen olarak başarılı bir kariyer yaşamı olan annelerle konuşmalarım hep bir şeylerden ödün vermek zorunda kalmak üzerineydi. İki seçeneğim vardı. Ücretsiz izin alarak çocuğumla birlikte doya doya zaman geçirmek ve anneliğimi tam anlamıyla yaşamak, çalıştığım ve çocuğuma zaman ayıramadığım için suçluluk duymadan, bölünmeden... Kızımın gelişiminin her anına tanıklık ederek, onun gereksinimlerini bizzat kendim keşfedip karşılayarak. İkinci seçeneğim ise, tam zamanlı işe devam edip kariyerimde hızla ilerlemek ve çocuğuma iyi bir gelecek sunmak. Anneliğimi yaşayamadan. Çocuğumla yeteri kadar zaman geçiremeden. Hep eksik ve yetersiz hissederek.

Yapılan bir çalışmada gösterildiği gibi, akademisyenlik ve annelik arasında denge kurmak gerektiğini düşünen annelerin bile ortak görüşü anneliğin ilk yılında akademik yaşamın yavaşladığıdır. İş ve ev yaşamını dengeleme iddiasını güçlü şekilde savunanların ise süper kadın sendromu ile nitelendirildiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu da her şeyi yine kadının yapması, üstlenmeye çalışması anlamına gelmektedir. (1)

Anne olmanın akademisyenlik üzerine olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirdiğimde çok yönlü düşünüp, hızlı plan yapma becerisi kazandırdığını söyleyebilirim. Ama akademinin beklentilerini karşılamak için yeterli bir beceri olup olmadığı konusu belki de tartışılabilir. Anneliğin daha üretken olma, daha hızlı olma ya da performansı arttırdığına yönelik nitel araştırmalar olsa da üretilen bu zaman gerçek anlamda anneliği ne kadar yaşamaya izin verecek diye sorgulanabilir. Emzirmek için ayrılan zaman, uykusuzluk, ev ve iş yaşamının gerekliliklerini yerine getirirken yaşanan yorgunluk ve bölünmüşlük duygusunu yaşayan annelerle aynı duyguları paylaşıyorum. Kitap, makale yazmak için gereken zamana sahip olamayacak olmak, hamilelik sonrası psikolojinin düzelmesi için gereken bir zaman olduğunu

söyleyen akademisyen anneler, hormonların etkisiyle sadece çocuğuna odaklanmak isteyen anneler (1). Bu durum ve istek hayatın olağanı, olması gerekeni değil mi?

Üretkenlik için gerekli olan ve özellikle akademide gerekli olduğu düşünülen odaklanma, dikkat, uzun süre bir konuda çalışabilmek ev içi yaşamı çocukla birlikte organize ederken ne kadar mümkün olabilir? Özellikle sosyal destek mekanizmalarından (bakıcı, aile bireyleri vb.) yararlanıldığında karşılaşılan, anneliğin iyi yapılıp yapılmadığı sorgusu, çocuğuma ne kadar zaman ayırabildiğimle ölçülen iyi annelik baskısı düşünüldüğünde artan bir kaygı var. Akademisyen anneler nitel bir araştırmada anneliğin akademisyenlikle uyum göstermesinin oldukça zor olduğunu dile getirmişler (1). Tıpkı akademisyen bir annenin yıllar önce kendi yaşadıklarından yola çıkarak zamanın gerekliliğine olan inancını göstermesi gibi.

Akademisyenliğin sadece iş yerinde yapılmadığını, bilgi birikimi sağlayarak sürekli kendimizi geliştirebildiğimiz bir alan olduğunu söyleyebiliriz. Bunu bilenler, evde istenilen şekilde zamanı programlayıp her türlü sorumluluğunu yerine getirilebileceğini savunabilirler. Ancak bu durum hayatın olağan akışı içinde ve insan olmamız dolayısıyla ne kadar gerçekçi bir yaklaşım olacağı sorgulanabilir.

Gerek geleneksel annelik anlayışı ile yavaşlatılan akademik yaşam, gerekse modern dengeleyici anneliği savunan anlayış toplumsal kalıp yargıları nedeni ile farklı sonuçlar doğurmaktadır. Her iki durum da kadını dezavantajlı konuma getirmekte, birinde kariyer yaşamı devam edemeyen bir anne diğerinde ise iş yükü olağanüstü şekilde artan bir anne karşımıza çıkmaktadır. (1)

Öyle görünüyor ki, tüm beklentiler içinde benim hem bir anne hem de bir akademisyen olarak ihtiyacım olan canım kızıma ayırabileceğim yeterli “zaman” ve “**bu zamanı iyi kullanabilmek**”. Annelik ve akademisyenliği birbirinden ayrı düşünmeden veriyorum bu yanıtı. İki birlikte olamazmış gibi sunulan önermelere yanıt olarak. Bu yanıtı verebilmemi sağlayan ve bir anneye verilebilecek en güzel hediye, “**akademisyenlik ve annelik arasındaki dengeyi kurabileceğim zamanı**” bana veren, akademisyen bir başka anne oldu. Geri gelmeyen zaman, kazanmak için kendisini harcadığımız zaman. Zamanı dengeleyerek akademik yaşamdan uzaklaşmadan kızıma zaman ayırarak çalışmaya ve üretmeye devam ediyorum.

Böylece kendimi hem akademide var olabilen bir kadın hem de kızının yanında olabilen bir anne olarak hissediyorum. Çalışarak ona güzel bir gelecek sunabileceğimi de düşünüyorum. Kızıma ayırdığım her zaman için kendimi daha iyi bir anne, üretebildiğim her zaman için işini severek ve istekle yapan iyi bir akademisyen olarak hissediyorum. Kızıma zaman ayırabildikçe, olması gerekenin, yaşamın bu anlarda anlamlı olduğunu anlıyorum.

Belki de bir akademisyen anneye verilen **zamanın** yanında en büyük destek, ona her şeyden önce bir anne olduğunu hatırlatırken onu anneye atfedilen sorumluluklar altında ezilmek zorunda bırakmamaktır. Kadının başarısını anneliği ile çocuğuna ayırabildiği zamanla sınırlamamaktır. “İyi bir anne olma” baskısını üzerinden kaldırıp, yaşamda dilediği anlarda tüm benliğiyle var olabilmesi için onu kalıplara sokmamaktır. Yoğun ve odaklanarak çalışmak zorunda olan (2) akademisyen annelere onların çocuğuna yeten, çocuğu için en iyiyi düşünen iyi bir anne olduğunu hissettirmektir. Çalışmasından, çocuğuna ya da ev işlerine zaman ayıramamasından dolayı suçluluk duymasını değil, bilakis çocuğuna çok iyi bir gelecek sunmak için yoğun çalışması gerektiğini bildiğini söylemek ve onun yükünü almaktır destek olmak... Anneye verilebilecek en büyük destek çocuğuyla geçireceği zamanı vermektir.

Kaynaklar

1. Özlem Belkıs, Anneliğin Akademik Kariyer Gelişimine Etkileri Üzerine Nitel Bir Araştırma, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Journal of Research in Education and Teaching, Kasım 2016 Cilt: 5 Sayı: 4 Makale No: 26 ISSN: 2146-9199
2. Duygu Altınoluk, “Kadın Olmak mı, Akademisyen Olmak mı? : İşte Bütün Mesele Bu,” Fe Dergi 10, no. 1 (2018), 58-66.